

קיצור דיני שמיטת כספים ופרוזבול

(בצירוף שטר פרוזבול)

מאת כב' המרא דאתרא וראש אבות בתי הדין באר שבע הגאון הגדול רבי יהודה דרעי שליט"א

- א. מצות עשה להשמיט את המילוח בשביעית, שנאמר (דברים טו): 'מקץ שבע שנים תעשה שמיטה' וגו'. לפיכך התובע חוב שעברה עליו שנת השביעית עובר בלא תעשה, שנאמר: 'לא יגוש את רעהו ואת אחיו'. ואמנם אין שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה מן התורה, כיון שאין כל ישראל נמצאים בארץ ישראל, מכל מקום היא נוהגת מדברי סופרים.
- ב. אין שביעית משמטת אלא בסופה, שנאמר (שם): 'מקץ שבע שנים'. היינו במשך כל השנה. אך מיד עם שקיעת החמה בליל ראש השנה של מוצאי שביעית, אבד חובו.
- ג. שביעית משמט חוב של הלואה מכל סוג: בין מילוח בשטר בין מילוח על פה ואפילו מילוח שיש לגביו בטחונות שונים, כגון שעבוד קרקעות ונכסים שונים, או ערבויות שונות, או צייק בטחון אשר לא הגיע זמן פירעונו וכדומה.
- ד. מילוח שיש עליו משכון, או שזמן פירעונו קצוב לאחר שנת השמיטה, אין השביעית משמטת.
- ה. מי שרכש מוצרים בהקפה, וכן תשלומים שונים בגן, שכירות, או כדומה, אין השביעית משמטת אותם, אלא אם כן זקף את החוב במילוח.
- ו. המשאיל לחברו מיני פירות או מוצרים שונים, כיון שאינו מחזיר לו את אותם המוצרים ממש, הרי זה חשוב כדין הלוואה, אשר שביעית משמטת.
- ז. כיון שראה הלל הזקן שהעשירים נמנעים מלהלוות לעניים בשנת השמיטה, פן תישמט השביעית את חובם, ופעמים שעוברים הם על מה שנאמר בתורה (שם): 'הישמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל' וגו'. התקין פרוזבול, כדי שלא יישמט החוב. ואין הפרוזבול מועיל אלא בזמן הזה, שאין שמיטה נוהגת אלא מדרבנן.
- ח. מעיקר הדין, אפשר לכתוב את הפרוזבול עד סוף השנה השביעית (תשפ"ב). אולם יש מחמירים לכתוב את הפרוזבול לפני תחילת שנה השמיטה (ערב שנת תשפ"ב), על פי דעת הראשונים (הרא"ש והטור) שאיסור 'לא יגוש' מתחיל בתחילת שביעית. והעושים כן עליהם להקפיד ולשמור את הפרוזבול עד לסוף שנת השמיטה, מפני שעיקר ההשמטה היא בסוף השנה.
- ט. פרוזבול הנכתב קודם שנת השמיטה (דהיינו בסוף שנת תשפ"א) יש לכתוב בו 'הן קרבה שנת השביעית'. ופרוזבול הנכתב בשנת השמיטה עצמה (דהיינו בשנת תשפ"ב), יש לכתוב בו 'הן שנה זו היא שנת השביעית'. לרווחת הציבור, העתקנו את שתי הנוסחאות בשטר הפרוזבול שאנו מפרסמים מטעם הרבנות.
- י. לדעת הרמב"ם ומר"ן השו"ע צריך בית דין חשוב, אך לדעת הרמ"א בזמן הזה אין צריך בית דין חשוב של דיינים מוסמכים, ואפשר לכתוב הפרוזבול בפני שלושה תלמידי חכמים, והם חותמים עליו.
- יא. אין הפרוזבול מועיל אלא לחובות שנעשו לפני כתיבת הפרוזבול וחתימתו בפני הדיינים או העדים. אולם חובות שנעשו לאחר מכן, צריך לכתוב עליהם פרוזבול נוסף.

יב. אין כותבים פרוזבול אלא אם כן יש ללווה קרקע (אפילו בשכירות והשאלה). ואם אין לו קרקע, יכול המלוה להקנות לו ארבע אמות של קרקע מנכסיו אפילו שלא בפניו.

יג. מי שכתב פרוזבול כדין, ואבד ממנו לפני סיום שנת השמיטה, רשאי לגבות את חובו.

יד. קרנות הלוואה של גמילות חסדים, אינם צריכים לעשות פרוזבול.

טו. רצוי להשאיר חוב אחד אפילו קטן בלא פרוזבול, כדי לקיים מצוות שמיטת כספים כתיקונה. ואפשר לעשות כן, ע"י שיאמר בפירוש שהפרוזבול אינו כולל חוב זה שפלוני חייב לו, או בדרך פשוטה יותר: שילוח סכום קטן לאחר כתיבת הפרוזבול.

שטר פרוזבול

לפי השולחן ערוך (חושן משפט סי' סז סי"ח) צריך לערוך את הפרוזבול בפני בי"ד חשוב דוקא. אם נמצא במקום שאין בית דין, יאמר לפני שני עדים: 'הריני מוסר שטרותי וחובתי לפני בית דין הגדול שבירושלים' והם קונים ממנו וחותרים לו לראיה על השטר הבא:

בפנינו העדים החתומים מטה, בא המלוה _____ ואמר לנו, קנו ממני בקנין גמור ושלם במנא דכשר למקניא ביה (בכלי שכשר לקנות בו), איך שאני מזכה על ידכם קרקע כל שהוא מן הקרקע שיש לי, לכל אחד מבעלי החובות שחייבים לי, שאין להם קרקע, וקנינו בקניין גמור ושלם במנא דכשר למקנא ביה.

וכך אמר לנו הנ"ל: היו עלי עדים שאני מוסר כל חוב שיש לי לבית דין האיזורי באר שבע: הדיין הגאון רבי יהודה דרעי שליט"א, הדיין הגאון רבי אהרון דרשוץ שליט"א, הדיין הגאון רבי יעקב עובדיה שליט"א – שאגבנו כל זמן שארצה.

ובאנו על החתום היום _____ **לחודש אלול תשפ"א והכל שריר וקיים.**

נאום _____ עד.

נאום _____ עד.